

1.1.4.4. Temeljna organizacija prostora i namjena površina

1.1.4.4.1. Temeljna postojeća organizacija prostora

Grad Korčula zauzima skoro u cijelosti istočni dio otoka Korčule. Tek najistočniji dio otoka ne pripada Gradu već Općini Lumbarda. Zahvaljujući to geografskim datostima izduženi prostor Grada oplakuje more sa sjeverne i sa južne strane.

Prirodna i društvena sredina utjecale su na današnju organizaciju prostora. Tradicionalno sva naselja na otoku, pa tako i ona koja pripadaju Gradu Korčuli, nastala su na središnjoj kopnenoj osovini otoka i smješteni su na prisojnim padinama brežuljaka, na rubovima plodnih polja, uz prastare putove i staze, iz gospodarskih i strateških razloga. Čara i Pupnat smještene su kao kompaktne aglomeracije na prisojnim padinama brda, a Lumbarda i Žrnovo su skup zaselaka oko manjih plodnih polja.

Iznimku čini grad Korčula, koji je izgrađen u 15. stoljeću kao planirani utvrđeni grad (temeljem plana zasnovanog u 10. stoljeću) na strateškom mjestu u Pelješkom kanalu, a ipak s plodnim poljima Lumarde i Žrnova u bliskom zaleđu. Grad Korčula izniman je po jasnoći rasporeda elementarnih gradskih atributa. Na razmjerno malom prostoru i u malom gradskom tkivu izgrađen je prilično veliki broj istaknutih objekata, što objašnjava položaj grada Korčule kao središta otoka od vremena ranog srednjeg vijeka. Naselje Račišće, izlaz Pupnata na Pelješki kanal u današnjoj situaciji ostalo je malo izolirano mjesto.

Temeljni razlozi organizacije prostora prošlih vremena postepeno gube svoj značaj, a prvenstven utjecaj na razvoj naselja i svekoliku funkcionalnu organizaciju prostora zadobiva promet. Prometni položaj od presudnog je značaja za prosperitet. Stoga i nije čudno da se s jedne strane promet prilagodio zatečenim naseljima, ali i današnji prosperitet naselja temelji se na njihovoj prometnoj poziciji.

Stoga je na sjeveroistočnom dijelu Grada Korčule, prometno i geografski najpovoljnijem otočkom prostoru oblikovana "aglomeracija" Korčula-Žrnovo kao najznačajnija koncentracija i stanovništva i svekolikih drugih dobara, koja se razvila upravo poradi svoje povoljne geoprometne-pozicije, ali, naravno, i prirodnih datosti reljefa i razvedenosti pristupačne obale.

U preostalom dijelu prostora Grada, nalaze se još samo dva naselja koji svoj današnji razvoj vežu kako za povijesnu, tako i za današnju državnu prometnicu D-118. Nešto izoliranije na sjevernoj obali smjestilo se malo naselje Račišće.

U ovako "jednostavnoj" strukturi prostora odvijaju se procesi opasni za vrijednosti i izgled prostora, a koji se očituju u težnji za obalnom izgradnjom, koja je značajno devastirala sjeverni obalu Grada.

Uz izgrađene, značajne su i poljoprivredne površine. One su koncentrirane u okviru već spomenutih kraških polja u unutrašnjosti Grada. Nezaobilazni su i tradicijski vinogradi u priobalnom južnom dijelu Žrnova još dijelom korišteni na stari način, a na koje nailazimo i u zoni naselja Račišće.

1.1.4.4.2. Temeljna postojeća namjena površina

Pretežito stambene površine naselja

U ovu kategoriju namjene prostora ulaze izgrađene površine **naselja** i svih izdvojenih dijelova naselja, kojih u ovom kraju ima dosta.

Kao što je to već navedeno, naselja se danas razvijaju duž obalne linije ili barem nastoje da se razvijaju duž obalne linije u procesu napuštanja tradicijskih ruralnih struktura naselja u pozadini. U okviru ovih pretežito stambenih površina naselja nalaze se i pojedinačni manji gospodarski sadržaji, kao i značajni turistički, trgovački i uslužni sadržaji.

Površine namijenjene gospodarskim djelatnostima

Danas u Gradu postoje tri planirane i dijelom izgrađene površine namijenjene gospodarstvu. To su:

- zona brodogradilišta u Dominčama,
- zona skladišta u Strečici,

- zona vinarije u Čari.

Površine namijenjene turizmu

Suprotno očekivanju, u Gradu postoje samo tri manje turističke zone. To su:

- zona hotela Liburna,
- zona hotela Marko Polo,
- zona odmarališta Badija.

Prve dvije smještene su u okviru naselja Korčule, a treća na otoku Badija. Međutim, veliki broj kreveta namijenjenih turističkoj ponudi Grada Korčule smješten je u apartmanima obiteljskih kuća u zonama namijenjenim pretežito stambenoj namjeni, odnosno u okviru građevinskih površina naselja.

Športske površine

U okviru naselja Korčula postoje dvije površine namijenjene športu.

Poljodjelske i šumske površine

a) Poljodjelske površine ne zauzimaju značajnije prostore i pretežito se nalaze u području kraških dolina. Najznačajnije su

- Čarsko polje, vinorodni kraj poznat po proizvodnji grožđa od kojega se proizvodi poznato vino "Pošip".
- Pupnatsko polje, nešto manje i manje slikovito od Čarskog polja, smješteno uz naselje Pupnat.
- Žrnovsko polje, smješteno uz naselje Žrnovo, koje se obzirom na blizinu Korčule razmjerno manje intenzivno koristi.
- Kao posebnu vrstu poljodjelskih površina važno je navesti vinograde i maslinike. Osobito se interesantne površine vinograda na strmim padinama južne pučinske strane Grada u zoni naselja Žrnovo i isto tako u zoni naselja Račišće na sjevernoj strani Grada. Mijenjanjem društvenih uvjeta koji su uvjetovali njihov nastanak postepeno se napušta i ovaj slikoviti način uzgoja vinove loze.

b) Većinu prostora Grada zauzimaju:

- površine šuma, makije, gariga i šikara. Dio zauzimaju kamenjari i strme litice južne pučinske obale Grada. Manje površine zauzimaju gospodarske šume. To su vrijedne guste visoke šume alepskog bora i dalmatinskog crnog bora i
- u malom, ali važnom dijelu površine naselja Korčula pojavljuje se park šuma Hober.

Ostale površine

Izvan navedenih kategorija, gotovo da nema drugih značajnijih namjena.

Dakle, prostor Grada Korčule danas je strukturiran od:

- **izgrađenih površina:** pretežito stambene izgradnje, gospodarske namjene, turističke namjene, športske namjene.
- **neizgrađenih površina:** poljodjelskih površina
Čarskog polja,
Pupnatskog polja,
Žrnovskog polja,
terasastih vinograda i površina maslinika,
šumskih površina,
ostalih površina.

1.1.4.5. Ocjena stanja prirodnih vrijednosti i krajobraznih svojstvenosti kraja

1.1.4.5.1. Prirodne odrednice

Područje Grada obuhvaća istočni dio otoka Korčule. Reljefno, teren se postepeno uzdiže od položenije sjeverne naseljenije obale s centrom u naselju Korčula prema središnjem dijelu otoka u pravcu juga i jugozapada.

Uzdizanje terena od sjeveroistočne obale, morfološka razigranost brežuljaka u središnjem i južnom dijelu Grada, nizanje kraških polja u središnjem dijelu te mjestimično nagla spuštanje prema moru, osobito južnih pučinskih obronaka, reljefna su osobitost.

Južna obala je strma i nepristupačna na cijelom svom potezu. Oblikovalo se tek nekoliko slikovitih uvala Zavalatica, Pupnatska luka i Rasohatica npr. I dio sjeverne obale orijentirane prema Pelješkom kanalu zapadno od Račišća ima slične svojstvenosti. Tek se za dio obale istočno od Račišća prema Korčuli može kazati da pitomija i pristupačnija, a što se očituje i u njoj izgrađenosti.

Geološku građu područja, kao i cijelog otoka Korčule, čine dolomiti, lapori, vapnenci. Vrlo je malo površina gdje se pojavljuju i tercijarne naslage u kojima se javlja vodonepropusni lapor (fliš) kao podina. Na strmim južnim padinama, na vapnenačkoj podlozi razvijeni su različite forme rendzina i crnica. Na blažim terenima smeđa tla i rendzine. U poljima i kraškim uvalama ispunjenim zemljišnim materijalom razvila su se duboka antropogena tla (unutra suhozidova, u vrtačama i kraškim uvalama i sl.).

Na ovom području nema stalnih vodenih tokova, pa se stanovništvo u prošlosti snabdijevalo vodom uglavnom iz "gustirna", a danas iz vodovoda NPKL. Prostor Grada prošaran je s dosta lokava.

Kao i na ostalom području otoka Korčule i ovdje su prisutne kraške pojave kao špilje i pećine (Jakasova špilja npr.), ali koje nisu do danas u cijelosti istražene.

Prirodnu vegetaciju ovog područja čine pretežno mediteranske šume. Šume su zastupljene u obliku makije što je degradacijski stadij crnikovih šuma (Orno - Quercetum ilicis), zatim se javlja garig i u manjim kompleksima sastojina alepskog bora (Pinetum halepensis), kao i na manjim površinama unutar makije. Vrlo su rijetko zastupljene visoke crnikove šume. Manje površine čine i kamenjarski pašnjaci i neplodna krševita tla. Posebno je uz more zanimljiva vegetacija litorala - grebenjače.

Šume su većom površinom u privatnom vlasništvu dok je manji dio u državnom vlasništvu. Šumama gospodari javno poduzeće Hrvatske šume, šumarija Korčula

Poljoprivredne obradive površine nalaze se pretežito u središnjem dijelu Grada. Najznačajnija su kraška polja, brojni vinogradi i maslinici. U estetskom smislu kao ostaci tradicijskog poljodjelstva značajni su terasasti vinogradi na obroncima pučinskog dijela naselja Žrnovo, ali i u zoni naselja Račišće gdje se također spuštaju do same obale Pelješkog kanala.

Veći dio ovih vinograda već je napušten pa bi trebalo društvenim mjerama nastojati da se preostali sačuvaju u funkciji.

1.1.4.5.2. Stanje prirodnih i krajobraznih vrijednosti

Prirodne i krajobrazne vrijednosti Grada izrazito su izložene pritisku intenzivne urbanizacije i procesu gospodarske preorijentacije od poljodjelskih prema unosnijim djelatnostima. Navedeni se procesi zbivaju ne samo u granicama Grada nego i znatno šire. Osobito se to odnosi na obalne prostore Korčula-Račišće, ali i na uvale južne pučinske strane Grada.

Izvorne netaknute prirode u nastanjenim krajevima nema mnogo. No ipak, budući su naseobinske strukture koncentrirane uz sjeveroistočnu obalu (72,1% populacije), u ostalom dijelu Grada ima dosta prostora koji se mogu svrstati, ako ne u prostore izvorne prirode, a onda u vrijedne i slikovite kultivirane bilo poljodjelske bilo šumske prostore.

Analizom prostora Grada možemo ustvrditi da se sačuvane **prirodne i krajobrazne vrijednosti** područja Grada mogu prostorno razlučiti na:

- prostore i krajobraze izvorne prirodne,
- prostore i krajobraze kultivirane prirode, te

- dijelove vrijednih oblika **kulturnog krajobraza**¹;

Naravno, oštre granice između ovih gornjih pojava u prostoru nema.

U **izvorne prirodne prostore i krajobraze** možemo svrstati mali dio površina Grada, odnosno dijelove litorala južne pučinske obale prekrivene makijom i šumom te pripadajućim svojstvenim flornim elementima. U okviru prirodnih vrijednosti i prirodnog krajobraza zastupljene su i šume, koje na strmijim padinama imaju zaštitnu ulogu. U iste površine možemo ubrojiti i prostore zapadno od naselja Račišće. Kao posebna vrijednost prirodnog krajobraza ističe se arhipelag korčulanskih otoka, otočića i grebena.

U **kultivirane prirodne prostore i krajobraze** može se uključiti najveći dio prostora Grada. U njihovom sklopu nalaze se poljodjelske i šumske površine gospodarske, ali i privatne.

Šume na Mediteranu osim opće korisnih funkcija (zaštite tla od erozije, ekološke, hidrološke funkcije i sl.) imaju i značajnu ulogu u turističkom gospodarstvu (estetsku, rekreacijsku i sl.) osobito ako su uz obalu mora i u blizini turističkih naselja i mjesta. U ovom kontekstu značajne su i poljodjelske površine osobito Čarsko polje te slikoviti terasasti vinogradi i maslinici u rekultivaciji. Kultivirani krajolik, jedinstven je spomenik ljudskom radu, pa ga kao takvog i treba valorizirati unatoč procesu degradacije. Fitocenološki, kraj pripada asocijaciji hrasta crnike, koji je svojstven mediteranskom kraju. Utjecajem abiotskih, ali i biotskih čimbenika na pojedinim mjestima šume su degradirane do stadija gariga, pa i rijetko obraslih kamenjara.

Atraktivnost krajolika pojačana je prehistorijskim gomilama, zbijenim naseljima i zaselcima, kapelama i grobljima oivičenim čempresima, malim poljskim kućicama uklopljenim u suhozide dolaca ili pak skladnim sklopovima ladanjskih kuća i ljetnikovaca u bogatijim dijelovima otoka. Elementi **kulturnog krajobraza**, svojevrsnog spoja kultiviranog krajobraza i struktura kulturnog nasljeđa, najzastupljeniji su u dijelovima koji su i inače naseljeniji od drugih dijelova Grada. u dijelu gdje izgrađene strukture naselja postepeno prelaze u okolni poljodjelski prostor i s njim se stapaju.

Dijelom izvorna netaknuta, dijelom kultivirana priroda, dijelom **kulturni krajolik** izgradili su raznolikost svojstvenog krajobraza Grada, tipičnog za ovaj dio južne Dalmacije.

U skladu s rečenim možemo odrediti vrijedne prirodne i krajobrazne površine Grada koje je potrebno štiti. Ističu se:

Prirodni prostori i krajobrazi:

- **Prirodni prostori i krajobraz južne pučinske i dijela sjeverne obale.** Strma razvedena obala s izraženim stijenama i uvalama s gustim pojasom makije u zaobalju pruža sliku nepristupačnosti i divljine. Usprkos činjenice da je Korčula kao otok botanički i šumarski dosta istraživana, još uvijek nije detaljno floristički obrađena niti fitocenološki snimljena. Naročito se to odnosi na florne zanimljivosti grebenjača, ostalog litorala, stijena i pjeskovitih plaža.
- **Prirodni prostori i krajobraz arhipelaga korčulanskih otoka, otočića i grebena.**

Kultivirani prostori i krajobrazi:

- **Kultivirani krajobraz pokriva** velike površine a obuhvaća poljodjelske površine od kojih se ističu kraška polja, terasasti vinogradi i maslinici i šumske površine, kao gospodarskih šuma tako i privatnih.

Kulturni prostori i krajobrazi²

- **Kulturni prostori i krajobrazi** obuhvaćaju zone naselja i znatnih antropogenih promjena u prostoru. Kao vrlo vrijedni kultivirani krajobrazi ističu se u unutrašnjosti Čara i Pupnat, a pri morskoj obali naravno Korčula.

Osobite pojedinačne prirodne vrijednosti

¹ Dijelove prostora gdje se tradicijske ruralne arhitektonsko-urbanističke strukture, kako pojedinačnih građevina tako u naseobinskim sklopova prožimaju s kultiviranim poljodjelskim prostorom, možemo svesti pod pojam *kulturni krajolik*, ukoliko prevladavaju umjetne, antropogene strukture.

² Pojam "*kulturni krajolik*" pobliže je opisan u dijelu "Ocjena stanja kulturno-povijesnog nasljeđa", jer ga, već i po samom nazivu pojma većim dijelom tvori ta komponenta, međutim, kako se u njegovom sklopu u Lumbardi pojavljuje i komponenta prirode spomenut je i u ovom poglavlju.

Osim do sada navedenih prostornih sklopova treba još navest pojave koje su već zaštićene ili će se štiti ovim Planom. Već su zaštićene Zakonom o zaštiti prirode (NN 30/94 i 72/94):

- a) U kategoriji *Poseban rezervat - šumske vegetacije* zaštićen je predjel:
1/ "Kočje" kod naselja Žrnovo.
- b) U kategoriji *Park-šuma* zaštićena je:
1/ park-šuma Hober u naselju Korčula.
- c) U kategoriji *Zaštićeni krajolik* zaštićen je:
1/ otok Badija,
- d) U kategoriji *Spomenik prirode* zaštićeni su
1/ stablo čempresa u naselju Čara,
2/ stablo crnike u naselju Žrnovo - Klokolina,
- e) U kategoriji *Spomenik parkovne arhitekture* zaštićeni su:
1/ park Foretić,
2/ drvored čempresa prema Glavici sv. Antuna.

Temeljem Zakona o zaštiti prirode predloženi su za zaštitu:

u kategoriji **zaštićeni krajolik**:

1/ uvala Pupnatska luka

u kategoriji **spomenik prirode**:

1/ špilja Samograd - Račišće

Obilaskom terena uočene su još kao vrijedne pojedinačne prirodne vrijednosti koje će biti potrebno štiti kao osobito vrijedan predjel – prirodni krajobraz i to:

- 1/ Južna pučinska obala
- 2/ Sjeverna obala prema Pelješkom kanalu
- 3/ Korčulansko-pelješki arhipelag
- 4/ Uvala Samograd,
- 5/ Šumica u naselju Račišće uz crkvu sv. Nikole,
- 6/ Šuma "Fortezza",
- 7/ Šuma «Carevića glava» uz uvalu Uš i hotel Bon Repos
- 8/ Šuma na poluotočiću Banja.
- 9/ Šuma «Bori»
- 10/ Krajolik u Pupnatu
- 11/ Paganettijeva pećina na Korčuli
- 12/ Špilja «Pišurka» na Korčuli
- 13/ Špilja «Zaglav» na Korčuli
- 14/ Stablo stoljetnog hrasta crnike uz crkvu u naselju Žrnovo.

1.1.4.6. Ocjena stanja kulturno-povijesnog nasljeđa kraja

1.1.4.6.1. Povijesne odrednice

U okružju južne Dalmacije a u sastavu otoka Korčule, prostor općine grada Korčule dijeli opće putanje povijesnog razvoja tog područja koje čini zasebnu cjelinu jedino administrativnom podjelom novijeg datuma.

U dijelu današnje teritorijalne jedinice najstarijim se smatra sam grad Korčula, jer njegov položaj strateškom pogodnošću pretpostavlja davnu naseljenost po svemu sudeći još od prapovijesti. Međutim, tu nema izravnih pokazatelja naseljenu mjesta prije razvijenog srednjeg vijeka kad se oblikuje prava gradska jezgra uglavnom u današnjim veličinama. U okolici ostalih naselja jasni su tragovi protopovijesne ilirske te antičko-rimske kulture, premda se do danas žive naseobine spominju tek od XIV. st.: Žrnovo, Pupnat i Čara, dok Zavalatica raste kao luka za ukrcaj vina od XVI. st. Račišće niče u posebnim uvjetima doseljenja izbjeglica iz kopnenog zaleđa obale, a Kneža kao poljoprivredno-ribarski zaselak još kasnije.

Prvi pak tragovi ljudske kulture datiraju iz neolita, mlađeg kamenog doba kad narav sakupljačkolovačke privrede malobrojnog otočkog stanovništva uvjetuje nastavanje tek rijetkih špilja. Metalna doba od sredine drugog tisućljeća prije naše ere uspostavljaju sustave nadzora i obrane teritorija sa strateški izabranih vrhova. Na njima tipične gradske naseobine obiluju ostacima ilirske kulture koja određuje i prvu cjelovitu prostornu organizaciju jer se one međusobno nadovezuju uglavnom pogledom a dopunjavaju s gomilama grobnog sadržaja.

U to se usađuje antika sa svojim pravilima ponašanja u prostoru. Nošena prvo od Grka u valovima kolonizacije IV. st. p.n.e. prepliće se s ilirskim staništima koja silaze moru. No, obalu sustavnije zaposjedaju tek Rimljani kao vojni osvajači čitavoga Jadrana te najprikladnije terene raspodjeljuju vlasnicima villa rustica, mahom veteranima koji su do IV. st. poslije Krista jamci sigurnosti područja. Sređenost države i društva nameće odlučnija graditeljska poduzimanja te je iz tog razdoblja niz na terenu sagledivih arheoloških spomenika. Nazočnost ranokršćanske kulture očituju se također u statičnoj mreži, uglavnom pri moru dok svi prijašnji ustroji ne padaju s velikim, poglavito etničkim promjenama od VII. st. i dalje.

Počeci srednjeg vijeka vrlo su nesigurni sve do XI. st. kad se prvi put jasno spominje i grad Korčula, u rukama Venecije otada glavna točka društveno-političkog uređenja i gospodarskog života. Njojzi su po svoj prilici već prije uz smjenjivanje raznih vladara bila podložna sva otočka naselja, ali se toj urbanoj zajednici rast prati od XIII. st. Osim što je u Dalmaciji najstariji poznati Statut, ističe se planiranom urbanističkom jezgrom sa svim sadržajima visoke razine. Ranohumanistička kultura u procvatu do XVI. st. zadaje bitne odrednice većini datosti daljnijeg života s time što grad napreduje sa svojim upravnim funkcijama, a ovisi o globalnim političko-ekonomskim prilikama na Jadranu, dok sela pružaju izravnu privrednu osnovu za prilično samodostatno otočko gospodarstvo. Ono u XVII./XVIII. st. doživljava trijeznu ravnotežu mogućnosti i potreba, pa je to doba bitno obilježilo sliku ukupnog terena čak uz rast novih naselja (Račišće). Osim što je fiksiralo sve do danas žive položaje nastavanja, izvršilo je i raspodjelu površina prema privrednim granama s naglaskom na onima agrarnog tipa a estetski osmislilo većinu životnih žarišta. U tom smislu se do u XIX. st. razvijaju razmjerno velike naselske jedinice iz kojih ide najintezivnija obrada površina za vinograde i masline, nažalost kratkoročna jer je presreću snažni valovi iseljavanja potaknuti ekonomskim razlozima.

Naše je stoljeće ovo prostorno okružje dočekalo s nagriženom ravnotežom i nipošto stalnim oblikom odnosa naselja i okolnih terena. Početno je opadanje broja stanovnika u svim naseljima izazvalo napuštanje prethodno obrađenih zemljišta, a ponovno uzdizanje populacije pojedinih središta bijaše vezano uz proizvodne grane koje ostaviše slabije tragove. Na kraju su svoje obilježje u slojevitou sliku stanja sa svojim mjerilima usadile industrijske zone (brodogradnja, ekstenzivnije vađenje kamena) te posebno vađenje kamena) te posebno zone turističke izgradnje.

1.1.4.6.2. Razvoj i obilježja povijesnih naselja

Grad Korčula okrenut Pelješkom kanalu najosebujnija je spomenička cjelina na otoku koja samo dijelom utječe na morfologiju ostalih povijesnih naseobina u području. U osnovi se iza toga krije ne samo ovisnost slabijih središta o jačemu, nego i specifični odnos korčulanskih sela prema gradu. Njihov razmještaj i veličina, naime, u prvom redu su određeni drevnim zemljoposjedom gradske aristokracije pa na otoku nema malih zaselaka (inače svojstvenih čitavome primorju) nego prevladava pojava manjeg broja razmjerno vrlo velikih, u pravilu položenih uz plodna polja unutar otoka a ne uz more. Svako od njih, razumljivo, ima svoju osobitu strukturu uvjetovanu položajem u reljefu te osobinama društvene i privredne povijesti iz kojih izrasta,

ali su im izražajne i neke zajedničke crte. One se zamjećuju barem unutar starijih među njima kao što su Žrnovo: Prvo selo i Postrana, te Pupnat i Čara. Uglavnom imaju prostorno ustrojstvo koje čuva neke odlike iz kasnog srednjeg vijeka premda ukupna izgradnja kuća u njima pripada kasnijem dobu. Većini je pak bitan smještaj na padini u jakome prisoju a na razmeđu plodnih površina i krševitih strmina. Tako im se očituje poljoprivredno-stočarska narav koja, nadalje, ucrtava u urbanističku razradu ravnoteže dinamičkih silnica i statičkih odrednica ukupnog njihova povijesnog života. Njegove povezanosti s gradom, između ostalog, uvjetovale su tipologiju stambene izgradnje, u izričaju više pučku negoli seosku.

Bez potanijeg opisa i analize može se navesti bitne teme i motive izgradnje neprijeporno ruralnih naselja koja se naslanja na iskustva gradskog urbanizma i gradske arhitekture južne Hrvatske. U svakom slučaju nije riječ o planskoj izgradnji, pa u tlocrtnim rasterima nedostaje pravilnih poteza a osnovne smjernice daje proboj glavnih puteva kao trajnih veza s privrednom okolicom. Prema njoj naselja nisu čvrsto ni omeđena, gdje pak gušće ali uglavnom rastresito ustrojena dok međuodnosi kuća izdvojenih ili povezanih u manjim skupinama slijede načela organskog poretka proizišlog iz svrsi-shodnosti života na selu. Ta je suodredila i mjestimična oblikovanja malih središta, u pravilu vezanih uz javne i zajedničke sadržaje (poglavito crkve, zgodimice lokve) ili raskrižja puteva, ali uglavnom ne dostižu definicije trga jer je u većini važnija dinamička njihova sastavnica, negoli smišljenost okupljanja ljudi ili stalnost zadržavanja korisnika.

Osnovni dojam urbanističke razjedinjenosti pojedinih naselja pojačava pojava svojevrsnih dvorova, u zatvorenim malim jezgrama okupljenih stambenih katnica s pomoćnim zgradama za pojedina domaćinstva. Svojim prilično slobodnim nadovezivanjem u nekoj mjeri prikraćuju ulogu ulica koje ipak postoje kao njihove međupoveznice, u pravilu s kamenom kaldrmom, na kosinama sa stubama. Okrenute pak unutrašnjem dvorištu više negoli takvim komunikacijama, uglavnom jednokatnice i prizemnice osim što daju sve pogodnosti životu obitelji na selu, donekle osiguravajući i obranu. Najsloženiji su takvi sklopovi u žrnovskom Prvom selu, manje brojni u Čari, a ni zbijenost im nije niti ujednačena niti unaprijed ičim određena. U Postrani pak kao i u Pupnatu prevladava izgradnja u nizovima. Vrlo su izražajni u Postrani koja se prostire na većoj kosini prirodnoga terena i svladava ga s ravno pruženim a stepenasto složenim nedugačkim potezima kuća koji se nadovezuju poprečno uz glavnu ulicu. Mnoga, doduše, izmiču cjelovitom ustroju a svojom postavom na strmini svako takvo "prikučje" osigurava svoj pogled k polju dok se međuprolazima, u stvari uličicama mahom usmjeravaju okolini koja nije izgrađena. U Pupnatu pak radi manje veličine naselske aglomeracije istovrsne se stambene formacije tiješnje međusobno nadovezuju a i čvršće povezuju sa središtem uz uzdužnu cestu pri dnu naselja, gdje se uz crkvu s dodatnim zdanjima javne namjene (škola) oblikuje manji trg. Slično je i u Čari izražena težnja za okupljanjem komunalnih djelovanja i njima podređenih zdanja pored crkve, na raskrižju puteva nedaleko prastarih bunara. Zavalatica je u izvornome obliku obgrnila usku uvalu mora s dva reda kuća, izvorno za sezonsko boravljenje, što se spajaju u njezinome dnu kod trokatnog kaštela, ali je recentno gomilanje kuća za izdavanje na strmenom terenu posvema poništilo prvotno mjerilo i čednost naselja. Prema Pelješkom kanalu najmlađe od korčulanskih naselja Račišće nastaje od kraja XVII. st. u više-manje tradicijskim oblicima primorske arhitekture prema tipskim urbanističkim uzorima već provjerenima na otoku. Kneže pak rastrijetošću na niskoj obali među maslinica jedva da iskazuje svoj karakter cjelovita naselja.

Osobitost navedenih sela su i skupine prizemnih štala, u sitnomodularnom unutrašnjem ustroju redovito odvojenih od naselja na predjelima između njih i brda za ispašu. S obzirom da su sačinjene u suhozidu a pokrivene kamenim pločama, razvijaju osobitu slikovitost (kraj žrnovske Postrane zvane Blejalo selo, u Pupnatu istočno od naselja, u Čari poviše zapadno itd.). U istu kategoriju, građene istim tehnikama a drugačije dimenzionirane još spadaju i kamenarske radionice na Vrniku, također zaslužujući posebnu zaštitu. Nažalost ta nije ostvarena i s drvenim barakama korčulanskih brodograditelja nadohvat starome gradu koje su posve poništene s razloga nametanja novih zamisli u sadržaju predgrađa.

Uglavnom u navedenim naseljima nema jasne ni jedinstvene matrice prostornog ustroja, a nema mogućnosti ni očitavanju njihovog razvojnog postupka u stoljetnom slijedu. Svejedno nema sumnje da je mikrorazvedenost svake aglomeracije u tijesnoj vezi s makroplanom njezina rasta u vremenu i prostoru, te da time svaka ostvaruju svoju samosvojnost kao naglašenu ne samo spomeničkopovijesnu nego i životvornu vrijednost.

1.1.4.6.3. Arheološko nasljeđe

S nalazima iz špilja Samograd na sjevernoj strani otoka, te Jakasovoj špilji u Rasohatici na južnoj strani, ovaj se dio Korčule veže uz neolitsku kulturu južnog Jadrana. Čvršću prostornu organizaciju uspostavljaju prapovijesne gradine na prikladno izabranim bregovima svjedočeći nazočnost Ilira, metalodobnih

prastanovnika istočnojadranskog uzmorja. Uglavnom vezani uz stočarsku privredu oni započinju s obradom polja u unutrašnjosti otoka, a čitav teren nadziru s razloga obrane iz utvrđenih naseobina kao što su one na kotama 555 iznad Dubova, 473 povrh Pupnata, 212 iznad žrnovskog Prvog sela itd. Na većini je sigurnost dana prirodnim terenom ojačana suhozidinama oko prostora namijenjenog statičkom stanovanju, pa se tako i danas nazivaju - npr.: Gradac između Račišća i Pupnata, Gradina sv. Antuna. Navedene gradine prate gomile, također pripadajuće ilirskoj kulturi, a s ulogom osmatračnica i straža, što također proizlazi iz njihovih imena: vela Straža (475 zapadno od Pupnata, Straža (275 iznad Babinje), Izvidnica (između Pupnata i Gradca) itd. Manji ih je broj i grobnih koje nisu strateški istaknute na terenu ali je važno da sve zajedno čine najstariji statički sustav vladanja prostorom. K tome se njihova arheološka vrijednost dokazuje inim nalazima krhotina uglavnom brončanodobne grube keramike na tim položajima, rjeđe otkrićem ponekog groba.

Antički sloj pokazuje ne tako učestali položaji, između ostalog jer je srastanje nositelja jače kulture sa starosjedilačkim Ilirima na njihovim staništima bilo jako. I tok je grčka kolonizacija (inače izvrsno osvjedočena u susjednoj Lombardiji) ovdje prošla bez jasnih odraza, rimska je ostavila čvrstih dokaza. Zapadno od Kneža, u predjelu vinograda među čvrstim zidovima ladanjske naseobine otkopan je i jedan mozaik s dna manje cisterne. Veća pak cisterna, dvostruke komore nekoć sa svodovima nalazi se sasvim pri obali u Žrnovskoj baniji, te nema sumnje da su Rimljani nastavili obalni pojas ostavivši trajna traga a još više slučajnih nalaza svoji keramičkih proizvoda mahom na obradivim terenima. U Kampušu podan Žrnova nađeni su i grobni natpisi u kamenu, slično u Čarskome polju, a bilježe se na više mjesta i metalni novci.

Sustavnije je istražena jedino antička naseobina na otočiću Majsanu u Pelješkom kanalu gdje je arheološki zahvat iznio na vidjelo ruralni arhitektonski sklop nastao u I. st. naše ere. Sačinjava ga desetak povezanih prostorija među kojima su skromne stambene okupljene oko središnjeg atrija, odvojene gospodarske s mlinicom za ulje, ribarskim skladištem te kuhinjom i cisternom. Sklop su čvale i dvije kule a utvrdnu sastavnicu naglašava i treća na vrhu otoka s kojeg se odlično nadzire plovidba na širim potezima. U cjelinu je uklopljeno i groblje, ojačalo pogotovo kad ribarska naseobina u IV. st. postaje prva kršćanska postaja u području, vjerojatno uzdržavana od malog broja redovnika. Središnja prostorija je pretvorena u memoriju sveca (sv. Maxim - Majsan) s uređajima osobita čašćenja njegova groba-oltara otkada tu živi obredno žarište jačeg značaja, pače i točka pomorskih hodočašća. Dokazuje to kamena i ostala oprema svetišta s radovima iz VI. st., pa predromanička crkvice prigradnja u IX.-X. st. i sitni nalazi do doba XIV. st. Na okolnim otočićima Sutvari i Lučnjaku, te Gubavcu također su iskapani temelji ranokršćanskih crkvice V.-VI. st.

Arheološko naslijeđe podurča još obuhvaća više-manje slučajne nalaze ranokršćanskog križa u mramoru iz V. st. te ulomak crkvenog nadvratnika s pleternim ornamentom iz XI. st., oba iz Žrnova. Među zanimljivije spadaju i ostaci crkvice sv. Stjepana iz XIV./XV. st. zapadno od Čare, tako da se raznolikošću arheološke građe upotpunjava uvid u razvojne etape barem do kasnog srednjeg vijeka. Zasebnu vrijednost predstavljaju antički i srednjovjekovni kamenolomi na Vrniku i Sutvari.

1.1.4.6.4. Sakralne građevine

U otvorenome krajoliku i unutar naselja znatan je broj obrednih gradnji svih vrsta, od župnih crkava preko grobnih kapela, do zavjetnih na raznim položajima. Njihova je mreža prilično gusta i u posvetnim sadržajima različita čineći jedan od izražajnijih vidova kulturnog života i umjetničkog stvaralaštva u prostoru. Iako ima poznatih samo iz pisanih izvora, jer su porušene tijekom stoljeća, većina povijesno spominjanih se sačuvala, neke u izvornim oblicima a neke češće mijenjanog lika. Najznačajnije su, ujedno i najveće one župne: sv. Martina u Žrnovu (XVII. st. s dopunama u XIX. st.), Gospe od snijega u Pupnatu (prva polovica XVII. st.), te sv. Petra u Čari (XV. st. s dogradnjama XVII./XVIII. i XIX. st.). Posebice prve dvije u osnovnome svojem trobrodnome zdanju sa svodovima i zvonikom pokazuju svojstvene oblike baroknoga sloga i izraz domaćih klesarskih radionica koje prenose predaje korčulanske graditeljsko-kiparske škole iz XVI. st. Među ostalima čistoćom se stila ističu Gospa Čarskog polja (XVI. st.), sv. Nikola s lođom u Račišću (XVIII. st.) sv. Križ premda ruševan (XV. st.) u Žrnovu. Među starijima bijahu crkvice sv. Petra na Badiji, sv. Luke na korčulanskome groblju, sv. Jurja i sv. Teodora kraj Čare, ali se iz te skupine poznatih prije XIV. st. sačuvala jedino grobišna sv. Vida u Žrnovu u arhitektonski novijem liku. Inače je značajnija skupina međusobno tipski ujednačenih ranogotičkih crkvice koje su razmještene na čitavome otoku a u ovome prostoru zastupljene sa zdanjima sv. Antuna na istoimenoj glavici istočno od Korčule (s pustinjačkim stanom i baroknim stubištem), sv. Jakova u polju Dubrava istočno od Žrnova, sv. Jurja na groblju iznad Pupnata. Barokne pak jednostavnije predaje iskazuju crkve poput sv. Roka u Postrani, Male Gospe u Prvom selu - Žrnovo, sv. Križ na Vrniku bez jačih građevno-plastičkih vrsnoća.

U prostoru izvan zone zaštite naselja posebnu vrijednost predstavlja franjevački samostan na Badiji, utemeljen potkraj XIV. st. a izgrađen, u spomeničkoj cjelini i danas vidljivoj, uglavnom do sredine XVI. uz dodatak barokne kapele velikoj crkvi u XVIII. st. Arhitektonski sklop u svojoj strukturi ima uzorne elemente gotičko-renesansnog graditeljstva (jedan od najljepših klaustara u Dalmaciji, monumentalna propovjednička crkva sa zvonikom, kamenokiparska oprema iz mjesnih radionica itd.) ali je u grubim recentnim prenamjenama izgubio na identitetu. Svejedno uz poštovanje odlika njegove mikrozone kao spomenik visoke kategorije zaslužuje osobiti tretman u nužnoj revitalizaciji.

1.1.4.6.5. Civilne građevine

Svekolika svjetovna arhitektura u naseljima izvan grada Korčule veže iskustva u gradu iskušanih povijesnih razdoblja sa specifičnim prohtjevima seoskog života. U tom smislu utvrđuje se skromna tipologija kamenih kuća, mahom jednokatnica koje tvore vrlo raznolike ambijentalne cjeline nepatvorene slikovitosti. Ona mahom proizlazi iz umijeća obrade kamena lokalnog podrijetla u kojem je sve građeno slijedom stoljetnih zidarskih i klesarskih tehnika. Građa je uvelike nametnula i ljudsko mjerilo stambenim kućama (iznimno više od jednokatnica) koje izvani rijetko primjenjuju prepoznatljive elemente povijesnih stilova. Dekorativni motivi pri oblikovanju okvira otvora ali i kao samostalni umetci (npr. grbovi) češći su u Žrnovu koji je bliže gradu, a najviše objekata je lišeno uresa, s općenito slabom plastičkom raščlambom jer je rađeno u smirenom duhu kasnog klasicizma XIX. st. U biti je to graditeljstvo pučkog izraza svedeno na geometriju kubičnih volumena pod šatorastim krovovima sa simetričnim rasporedom otvora izvana a prostorija iznutra. Radi se, dakle, o skromnim izdancima obalne arhitekture koja posredstvom stoljećima znane morfologije nadilazi ruralnu razinu izgradnje. Posve razumljivo zdanje gospodarske (konobe, mlinice, skladišta i sl.) i osnovne praktične namjene (ognjišta, ljetne kuhinje) prate u klesanim izvedenicama oblike sa stambenih kuća ali zaostaju u veličinama i pravilnosti ustroja. Kvalitetnija izgradnja se ostvaruje tek u XIX. st. uključujući pomniju obradu prostora okućnica s dorađenim elementima opreme vrta i svog stambenog okoliša.

Zasebnu skupinu čine tzv. kašteli, uglavnom jednočelijske trokatnice ekonomsko-stambene svrhe s naglašenim elementima obrambene arhitekture. Podizali su ih moćniji privatnici u zaselcima blizu svojih posjeda radi kratkotrajnih boravaka pri sakupljanju ljetina a zbog zaštite pred gusarima i vanjskim napadačima. Međutim su čitavome naselju ulijevali osjećaj sigurnosti i dobivali polujavni značaj. Ističu se u Prvome selu - Žrnovo Dimitrijevićev kaštel, a u Postrani jednostavniji Didovićevo, Jakasovo te Curaćevo kaštel. U Čari je osim kaštela pučkih oznaka na zapadnome vrhu naselja znamenit Španičev kaštel iz 1674. god. te Kanavelić-Arnerijev u Zavalatici.

Ladanjska arhitektura je inače slabije zastupljena, jer osim nekoliko prigradskih ljetnikovaca utkanih u novije urbano tkivo same Korčule ulogu te vrste preuzimaju kašteli. Izrazitiji primjer spoja male utvrde i ladanjske kuće je na Prvinama u Zavalatici Borić-Tvrdeičev kaštel, a na Vrniku još skladniji Fabris - Miroševićev na sjevernoj strani otočića.

Inače je u prostoru čitave općine nekoliko zapaženih hortikulturnih rješenja, pokazatelja i tovrnih posezanja kulture minulih stoljeća u prostor. Osim pojedinačnih objekata valoriziranih izravnom zaštitom pozornost privlače šumarci samoniklih čempresa osobito uokolo Žrnova. Njih bi, uostalom, kao i sustave obradivih terasa s kamenim podzidima i ogradama trebalo sustavnije čuvati i posebnim odredbama očuvanja otočkog samosvojnog krajobraza.

Posebnim mjerama zaštite treba također privesti osim glavice sv. Antuna istočno od Korčule i perivoj Foretića tik do grada (nekoć bio zaštićen), te širi okoliš župne crkve u Žrnovu: glavica sv. Martina na Kampušu i grobišne Gospe Čarskog polja podno naselja jer su uzorni primjeri spajanja povijesne arhitekture crkvene, reprezentativne naravi i hortikulturnih rješenja koja postaju ključne točke uzdržavanja i oplemenjivanja odnjegovanog krajolika na otoku. Slično je i sa česvinama pokraj žrnovskog sv. Roka, te onima na Kočama istočno od Brda u spoju s prirodnim rijetkostima.

1.1.4.6.6. Stanje evidencije i pravne zaštite kulturnih dobara Grada

Na području Grada od povijesne je naselja dosad je bila zakonom³ zaštićena samo povijesna jezgra grada Korčule. Obradom terena ustanovljeno je da je na području Grada ostalo očuvano više povijesnih naselja seoskih obilježja koja imaju svojstva kulturnog dobra. Sukladno njihovim kulturno povijesnim obilježjima, stupnju očuvanosti pripadajućih povijesnih struktura; prostornih i graditeljskih, ali i kvaliteti neposrednog pejzažnog okruženja, vrednovana su sljedećim kategorijama:

³ Zakon o zaštiti spomenika kulture, Zagreb, N.N. 1964., odnosno Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, N.N. 1999.

- 1 nacionalnog,
- 2 regionalnog,
- 3 lokalnog značenja.

Povijesne građevine i sklopovi koji imaju pravni status registriranog kulturnog dobra pripadaju vrsti sakralnih, vojnih i civilnih građevina.

Evidencijom i vrednovanjem zatečenih kulturno povijesnih vrijednosti u prostoru, sukladno suvremenim europskim načelima i standardima zaštite, predložene su za zaštitu i sljedeće vrste:

4. gospodarske i industrijske,
5. tehničke građevine s postrojenjima, te
6. grobne – memorijalne građevine i sklopovi.

Slijedom suvremenih zamisli o zaštiti nepokretnih kulturnih dobara⁴, uveden je i pojam kulturnog krajolika, (cultural landscapes) kojeg čine topografski definirana područja u kojima je naročito izražen kvalitetan suživot graditeljske baštine i prirodnih osobitosti pripadajućeg okruženja, a kao cjelina je iznimnih povijesnih, arheoloških, umjetničkih, kulturnih, znanstvenih, socijalnih i tehničkih vrijednosti.

U svjetlu takvih polazišta, čitavo područje otoka Korčule je jedinstveni antropogeni prostor s milenijskim povijesnim kontinuitetom i očuvanim oblicima prisustva čovjeka u prostoru, bilo u vidu graditeljske baštine ili arheoloških nalaza, i u najvećoj mjeri očuvanim prirodnim osobitostima, te kao takvo ima obilježje kulturnog krajolika. Kultivirani krajolik (kao dio sveukupnog kulturnog krajolika) podrazumijeva područja oblikovana ljudskom rukom tijekom povijesti, očuvana do danas, a svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru.

Nepokretna kulturna dobra na području Grada sistematizirana su prema vrstama i podvrstama. Temeljna podjela prema **vrstama nepokretnih kulturnih dobara** je sljedeća:

- 1) povijesna naselja i dijelovi povijesnih naselja,
- 2) povijesne građevine i sklopovi,
- 3) elementi povijesne opreme prostora, tehničke građevine niskogradnje s uređajima,
- 4) područje, mjesto, spomenik ili obilježje vezano uz povijesne događaje i osobe,
- 5) arheološka nalazišta i lokaliteti,
- 6) krajolik ili njegov dio što svjedoči o čovjekovoj prisutnosti u prostoru

Na području Grada dosad je bila zakonom zaštićena samo povijesna jezgra Grada Korčule. Obradom terena ustanovljeno je da je na području Grada ostalo očuvano više naselja ili dijelova naselja kao i građevina koji imaju svojstva kulturnog dobra, ovisno o stupnju očuvanosti tradicijskih struktura. Promatrana su kroz:

- samo kulturno dobro, odnosno prostornu matrice ili pojedinačnu građevinu i
- neposredno okruženje (kontaktni prostor) kulturnog dobra.

Kulturno dobro i njegovo okruženje tvori *“prostorni sklop”*. Sklop predstavlja jedinstvenu oblikovnu cjelinu: građevine ili građevina naselja i izvornog, ili modificiranog neposrednog okolnog prirodnog prostora, *kontaktnog prostora* u kojemu je dotična građevina, ili su građevine naselja tijekom vremena nastale. Smatra se vrlo važnim zaštititi i građevinu (građevine) i prostor u kojemu je ona nastala, ili su one nastale, kao jednu funkcionalnu i oblikovnu cjelinu, odnosno prostorni sklop, u izvornom smislu.

Nepokretna kulturna dobra navedena su u popisu koji je dan u Tablici 30. *“Pregled registriranih kulturnih dobara s ovim Planom popisanim i valoriziranim kulturnim dobrima predloženim za registraciju”*. Sva podliježu pravima i obvezama *Zakona*, bez obzira na njihov trenutni pravni status zaštite. Pravni status zaštite obuhvaćen je sljedećim kategorijama:

- a) R kulturno dobro upisano u Registar nepokretnih kulturnih dobara,
- b) PR prijedlog za upis u Registar,
- c) ZPP zaštita prostornim planom – zaštita na lokalnoj razini.

1.1.4.6.7. Kulturni krajobraz

Kulturni krajobraz Grada predstavljaju područja prirodnog i antropogenog prostora, u kojem je naročito izražen kvalitetan suživot graditeljske baštine i prirodnih osobitosti pripadajućeg okruženja, izuzetnih

⁴ Cultural Landscapes of Universal Value, Stuttgart, New York, UNESCO, 1995

povijesnih, arheoloških, umjetničkih, kulturnih, znanstvenih, tehničkih, etnoloških, prirodnih i estetskih vrijednosti. U okviru takve definicije izlučeni su pojedini prostori koji imaju i pojedinačno veliku vrijednost, te ih kao takve treba štiti od daljnjeg propadanja, zapuštanja ili potpune promjene. Osobito je izdvojeno uže područje Korčule čiji će se prostor temeljito obraditi planiranim novim GUP-om i projektom za upis u svjetsku baštinu UNESCO-a. Vrijedni elementi kulturnog krajobraza nađeni su u pogledu na naselje Čaru i čarsko polje. U pogledu na terase nekadašnjih vinograda i maslinika (Račišće, Žrnovo) koji su danas samo djelomično obrađeni, u znatno manjim površinama nego tijekom 19.st. Cilj ih je revitalizirati i obnoviti proizvodnju.

1.1.4.7. Temeljne ekološke svojstvenosti kraja

Iako je prostor Grada Korčule razmjerno rijetko naseljen sa svega 57,7 stanovnika po km² (poradi usporedbe prosjek RH je 85 stanovnika po km²), velika koncentracija stanovnika u zoni naselja Korčula, kao i koncentracija stanovnika naselja Žrnova u zoni naselja Žrnovo, ali i duž uskog pojasa sjeverne pristupačne i razvedene žrnovske obale, a što isto vrijedi i za naselje Račišće, stvara u tim razmjerno ograničenim površinama Grada Korčule, u okviru kojih obitava čak 4955 stanovnika Grada odnosno 79,4%, velike ekološke probleme.

Problemi se očituju kako u klasičnim oblicima zagađivanja okoliša, tako i u vizualnom uništavanju krajobraznih svojstvenosti obale oblikovno neprimjerenom izgradnjom s jedne strane (Medvinjak, Zavalatica, Rasohatica npr.) i neprihvatljivom dužobalnom izgradnjom praktično samo u prvom redu (Korčula-Račišće). Sve to čini dijelove obale Grada iznimno ugroženim.

Uočava se (legalna ili nelegalna izgradnja, svejedno) na neprihvatljivim pozicijama dolaca terasastih vinograda (u zoni Žrnova npr.).

Smatramo da se problem ne može riješiti prostim zabranama, već usmjeravanjem izgradnje na prihvatljivim mikrolokacijama uz striktnu kontrolu i provedbu Plana.

Zbog bogate prirodne i kulturne baštine te razmjerno velikih površina pod zaštitom krajolika, bit će potrebno neprekidno i sustavno provoditi mjere za poboljšanje i unapređivanje prirodnoga, kultiviranoga i kulturnog krajolika. Isto tako i mjere za sprječavanje nepovoljnog utjecaja na okoliš:

Mjere za poboljšanje okoliša

Za provođenje ovih mjera treba:

- Izgraditi sustav kanalizacije s uređajima za pročišćavanje, osobito u radnim zonama i na svim mjestima gdje se javljaju veći onečišćivači;
- Sprječiti mogućnost aerozagađivanja;
- Redovito treba čistiti naselje i obalu (plaže) od krutog i krupnog otpada i sprječavati divlja odlagališta otpadaka po poljodjelskim i šumskim površinama;
- Smanjiti uporabu agrotehničkih sredstava koja onečišćuju tlo (pesticide, umjetno gnojivo i sl.).

Mjere za očuvanje okoliša

U sklopu ovih mjera podrazumijeva se da treba:

- Na djelotvorni način štititi kulturne, prirodne i krajobrazne vrijednosti.
- Čuvati prirodna bogatstva i prirodne izvore (šume, poljoprivredne površine, izvore vode, vodotoke i dr.).
- Uključiti lokalne vlasti u aktivno čuvanje okoliša te zaštitu zaštićenih građevina i područja kroz novčanu potporu i odluke jedinice lokalne samouprave.

Mjere za unapređenje okoliša

Ove mjere podrazumijevaju:

- Stvaranje javnoga mnijenja u korist zaštite krajolika, zaštite kulturne i prirodne baštine, smanjenje onečišćenja te gradnju stambenih zgrada na zasadama tradicijskoga graditeljstva;
- U svaki urbanistički i arhitektonski projekt ili studiju, bilo koje vrste, ugraditi elemente zaštite okoliša i krajobraznoga oblikovanja.

Na građevnom području ne smiju se graditi građevine koje bi svojim postojanjem, ili upotrebom neposredno ili potencijalno ugrožavale život, zdravlje i rad ljudi u naselju ili vrijednost okoliša, niti se smije zemljište uređivati ili koristiti na način, koji bi izazvao takve posljedice.

Važno je navesti slijedeće:

- Planom je određeno da će konačna lokacija za odlaganje krutog otpadnog materijala biti određena Prostornim planom uređenja Županije.
- Ako se na dijelu građevnog područja izgradi javna kanalizacijska mreža i ako postoje za to tehnički uvjeti, postojeće stambene i ostale građevine se moraju priključiti na nju.

- Ako na dijelu građevnog područja na kojem će se graditi građevina postoji javna kanalizacijska mreža, stambene i druge građevine se moraju priključiti na nju.
- Otpadne vode iz domaćinstva bez kanalizacije moraju se prije odvoženja i ispuštanja u okoliš pročišćavati metodom autopurifikacije u septičnim jamama.
- Otpadne vode iz gospodarskih zgrada u domaćinstvu s izvorom zagađenja i gospodarskih postrojenja moraju se prije upuštanja u recipijent pročistiti do stupnja na kojem se nalazi recipijent, odnosno, do stupnja i na način predviđen posebnom odlukom Gradskog vijeća.

1.1.4.8. Svojstvenosti prometne i komunalne infrastrukture

1.1.4.8.1. Promet

Prikaz je na grafičkom listu br.: 2a "Infrastrukturni sustavi – promet – cestovni, pomorski, zračni".

Cestovne veze

Prema "Odluci o razvrstavanju javnih cesta u državne ceste, županijske ceste i lokalne ceste" (NN br. 79/99) u Gradu od postojeće cestovne infrastrukture postoji **jedna državna** cesta:

- D-118 na pravcu trajektno pristanište Dominče /Korčula/ - Smokvica - Blato - Vela Luka.

Povijesni cestovni pravac što je uz nužna poboljšanja trase zadržao svoju ulogu cestovne poveznice prostora Otoka. Osim što je ova cesta važna za otočki život, pa i za život unutar Grada ona je glavna veza prostora i otoka i Grada s trajektnim pristaništem u Dominčama preko kojega je otok na istočnoj strani povezan s kopnom.

Osom navedene državne ceste u Gradu postoje još **tri županijske** ceste:

- Ž-6224 (D-118 /Korčula/ - Račišće),
Cesta je postala nepodesna budući teče priobalnim izgrađenim prostorom, pa će stoga biti potrebno izgraditi obilaznice oko Žrnovske Banje i Kneže.
- Ž-6225 (D-118 /Korčula/ - Lumbarda),
- Ž-6244 (D-118 - Korčula).

U Gradu postoje i dvije lokalne ceste:

- L-69021 (D-118 /Čara/ - Zavalatica),
- L-69022 (D-118 /Pupnat/ - D-118 /Čara/)

Lokalna cesta L-69022 stara je cesta između Pupnata i Čare koju je zamijenila D-118.

Postoji i nekoliko nerazvrstanih teško prohodnih cesta koje bi trebalo urediti i koje povezuju:

- D-118 /Pupnat/ - Ž-6224 /Kneža/,
- L-69022 – Pupnatska luka,
- D-118 – Rasohatica.

Ostalo su ulice u izgrađenim zonama, stambenog karaktera.

Promatrajući prometno-geografsku situaciju prostora u okviru Države i njenog središnjeg dijela s glavnim gradom Zagrebom i promatrajući to isto u okviru Županije Dubrovačko-neretvanske, prometni položaj Grada i otoka izrazito nepovoljan. Otok je s glavnom prometnom kopnenom cestovnom vezom "jadranskom magistralom", odnosno državnom cestom D-8, povezani preko poluotoka Pelješca. Stoga je otok u još nepovoljnijoj prometnoj situaciji od peljeških općina.⁵

Pomorske veze

Postojeće stanje pomorskog prometa Grada temelji se na "Naredbi o razvrstavanju luka otvorenih za javni promet na području županije Dubrovačko-neretvanske" (NN br. 96/96). U skladu s navedenom Naredbom

- morska luka županijskog značaja je luka Korčula- putnička luka (istočna i zapadna obala).

Luke lokalnog značaja su:

- luka Badija,
- luka Pupnat,
- luka Račišće,
- luka Zavalatica i također
- luka Korčula.

U okviru Korčule nalazi se i

⁵ Nije nam poznato imali i Državi neki prostor koji bi bio udaljeniji od bolnice općeg tipa kakva je u Dubrovniku od otoka Korčule, Lastova i Visa, vremenski i kilometarski.

- morska luka posebne namjene državnog značaja (LN)-Marina ACI Korčula, te
- sportska luka na istočnoj i zapadnoj obali Korčule.

Pelješki kanal je

- međunarodni i unutarnji plovni put.

Brze dužobalne trajektne linije i pješačka veza brodicama s Orebićem smještene su u luci u Korčuli, koja ima i međunarodni karakter. Svojom brojnošću i brzinama nikako ne zadovoljavaju.

Trajektna luka za Orebić smještena je u Dominčama.

Zračne veze

Zračne veze Grad ostvaruje na aerodromu u Čilipima što je iznimno nepovoljno. U slučaju hitnosti u Blatu postoji heliodrom i za noćno slijetanje. Bitno poboljšanje, kako za Grad, tako i za otok očekuje se izgradnjom zračne luke na otoku, koja se predviđa u zoni Brne u Općini Smokvica.

1.1.4.8.2. Pošta i telekomunikacije

U Gradu postoji šest poštanskih ureda

- 20260 Korčula,
- 20261 Korčula,
- 20264 Račišće,
- 20273 Čara,
- 20274 Pupnat i
- 20275 Žrnovo.

Mobilne telekomunikacije su pokrile cijeli prostor Grada. Stacionarna telefonska mreža je kombinirana kako podzemna tako i nadzemna, a tvore je bakreni i optički kablovi. Vezana je za ATC u Korčuli. Iznad Korčule i Pupnata izgrađeni su TV i radiopretvarači za poboljšanje programa na području Grada.

Prikaz je na grafičkom listu br.: 2b: "Infrastrukturni sustavi - pošta i telekomunikacije".

1.1.4.8.3. Elektroopskrba

1. Postojeći vodovi 110 kV s kabelskim kućicama ucrtni su na grafičkom prilogu. Za podatke 110 kV mreže nadležna je HEP, Prijenosno područje - Split. Potrebna je razvojna TS 110/35 kV, jer napajanje *TS 35/10 (20) kV Korčula* vodovima 35 kV ne zadovoljava iz pravca *TS 110/35 kV Ston*, a na granici je zadovoljavajućeg iz pravca *TS 110/35 kV Blato*.
2. Sadašnje osnovno napajanje potrošača područja Grada (i šire) vrši se vodovima 35 kV kako je navedeno. Vod 35 kV iz pravca *TS 35/10 kV Blato* novi je, izgrađen 1999. godine kao dvostruki 35 + 20 kV (osim dijela Čara-Pupnat kao 35 kV) na čelično-rešetkastim stupovima. Na njegovu 20 kV stranu povezane su sve distributivne *TS 10 (20)/04 kV* između Korčule i Blata, a na zadanom prostoru kabelskim novim vodom 20 kV Čara, Čara vinarija i Zavalatica 1. Također je 20 kV vodovima na čelično-rešetkastim i kabelskim dionicama istovremeno ostvareno povezivanje *TS u Žrnovu* (Kampuš, Postrana, Barina i nova Brdo). Posebno je izgrađen jednak vod s kb dionicama DV 35 + 20 kV - TS Pupnat 1 - Pupnat 2 - Račišće - Uljara.
3. Napominje se da je pogonsko napajanje Čare, Vinarije i Zavalatice iz *TS35/10 kV Blato*, a cijela preostala potrošnja prostora iz *TS 35/10(20) kV Korčula*.
4. *TS 35/10(20) kV Korčula* potpuno je rekonstruirana 1995. godine za naponsku razinu 35/20 kV ("vozi" 35/10 kV) i max snagu 2 x 4 MVA. Transformacija je već sada 2 x 4 MVA, a transformatore je moguće prespajati. Oprema je suvremena (vakum prekidači, numerička zaštita, proc0_0buduću *TS 110/35 kV* (kabelske veze nisu izgrađene).
5. Srednjenaponska mreža gradskog i izvangradskog područja je najvećim dijelom kabelska nazivnog napona 12 kV, a novoizgrađeni dijelovi su za nazivni napon 20 kV kako je to prikazano na podlogama.

Zaključno bi napomenuli da je elektroenergetika na zadanom prostoru pratila stvarna zbivanja iako sva zbivanja ni0su bila usklađena s ranijim planovima.

Prikaz je na grafičkom listu br.: 2c: "Infrastrukturni sustavi - elektroopskrba".

1.1.4.8.4. Vodnogospodarski sustav

Vodno gospodarstvo Grada, u kojemu nema niti voda tekućica niti značajnijih izvora vode, obuhvaća uglavnom vodoopskrbu te odvodnju otpadnih voda.

Vodoopskrba

Vodoopskrba područja Grada Korčule riješena je u sklopu regionalnog vodovoda Neretva-Pelješac-Korčula-Lastovo-Mljet. Ishodište regionalnog vodovoda je izvorište "Prud" u dolini Neretve.

Voda se pumpa na izvorištu i na poluotoku Pelješcu, ukupna visina dizajna vode je 350 m. Na otok Korčulu voda dolazi gravitacijom iz vodospreme "Janjina" na Pelješcu kroz podmorski cjevovod koji se sastoji od 5 visokotlačnih polietilenskih cijevi \varnothing 202 mm, te cjevovodom \varnothing 350 ACC ulazi u vodospremu Korčula I. zapremnine 1000 m³ sa kotom dna 87,00 m.n.m. koja je centralna vodosprema za vodosnabdjevanje otoka Korčule.

Prema podacima «NPKL vodovoda» d.o.o. Korčula za otok Korčulu je, s obzirom na izgrađene kapacitete NPKL vodovoda, utvrđena količina od 104 l/s, od čega za Grad Korčulu 62 l/s.

Iz vodospreme Korčula I. voda gravitacijom ide u vodospremu Korčula II. na jednu stranu i na drugu stranu do vodospreme "Vela Luka". Naselja uz more spojena su na regionalni vodovod preko vodosprema mjesne potrošnje, a naselja u sredini otoka vodu dobivaju prepumpavanjem iz magistralnog cjevovoda.

Izgrađeni objekti regionalnog vodovoda na području Grada Korčule su:

A. Cjevovodi

1. Podmorski cjevovod Pelješac-Korčula dužine 2400 m sastoji se od pet visokotlačnih armiranih polietilenskih cijevi \varnothing 202 mm.
2. Cjevovod izlaz iz mora vodosprema "Korčula" dužine 1300 m, \varnothing 350 mm ACC.
3. Povratni vod vodosprema "Korčula I." - vodosprema "Korčula II." dužine 800 m, \varnothing 200 mm ACC.
4. Cjevovod vodosprema "Korčula I." - Račišće dužine 1000 m, \varnothing 450 mm ACC.
5. Tlačni vod crpna stanica Žrnovo - vodosprema "Žrnovo" dužine 2400 m, \varnothing 108 mm, čelik.
6. Tlačni vod crpna stanica Pupnat - vodosprema "Pupnat", dužine 2000 m, \varnothing 80 mm ductil.
7. Cjevovod Čara - Zavalatica dužine 2300 m, \varnothing 100 mm ductil.
8. Cjevovod Smokvica - Čara dužine 3500 m, \varnothing 150 mm ductil.

B. Crpne stanice

1. Crpna stanica "Pupnat", kapaciteta 3 l/sec, visina dizanja 350 m.
2. Crpna stanica «Žrnovo» kapaciteta 4 l/sec, visina dizanja 190 m..

C. Vodospreme

1. Vodosprema "Korčula I." zapremnine 1000 m³, kota dna 87,00 m.n.m.
2. Vodosprema "Korčula II." zapremnine 2000 m³, kota dna 56,00 m.n.m.
3. Vodosprema "Pupnat" zapremnine 200,00 m³, kota dna 390,00 m.n.m.
4. Vodosprema "Zavalatica" zapremnine 500 m³, kota dna 75,00 m.n.m.
5. Vodosprema «Čara I» zapremnine 250 m³, kota dna 160,00 m.n.m.

Prikaz je dan na grafičkom listu br: 2d: "Infrastrukturni sustavi – vodnogospodarski sustav - vodoopskrba".

Odvodnja otpadnih voda i vodnogospodarstvo

Prilog iz Pravilnika o graničnim vrijednostima pokazatelja, opasnih i drugih tvari u otpadnim vodama ("Narodne novine" broj 40/99):

- Izvori onečišćenja
- Općenito izvori onečišćenja mogu biti "nadzirani" i "nenadzirani". Nadzirani su oni izvori onečišćenja tj. otpadne vode koje se prikupljaju kanalizacijskim sustavom. To su otpadne vode

iz kućanstva, turističkih objekata i industrije. To su istovremeno i "točkasti" izvori onečišćenja. Nenadzirani ili raspršeni izvori su oborinske vode koje ispiraju poljoprivredne, prometne i druge površine.

Obzirom da je jedino na području grada Korčule većim dijelom izgrađen sustav odvodnje otpadnih voda, on će detaljnije biti opisan.

Područje grada Korčule

Broj stanovnika grada Korčule prema popisu 1991. godine iznosio je 3.318 stanovnika.

OPTEREĆENJE OTPADNIH TVARI ZA SADAŠNJE STANJE, ZIMI I LJETI

Pokazatelj	Dio kanalizacionog sustava	
	Zapad	Istok
Ekvivalentni broj		
Stanovnika	2300	1018
Hotelski gosti	1050	973
Privatne sobe	500	1200
Proizvodna i usl. djelatnost	12	50
Zimi (ES)	2312	1068
Ljeti (ES)	3862	3241
Opterećenje BPK_s (kg/d)		
Zimi	138,72	64,08
Ljeti	231,72	194,46

OPTEREĆENJE OTPADNOM TVARI ZA PLANSKO RAZDOBLJE, ZIMI I LJETI

Pokazatelj	Dio kanalizacionog sustava	
	Zapad	Istok
Ekvivalentni broj		
Stanovnika	2400	2645
Hotelski gosti	1050	2451
Privatne sobe	1500	400
Proizvodna i usl. djelatnost	25	75
Zimi (ES)	2425	2720
Ljeti (ES)	4975	5571
Opterećenje BPK_s (kg/d)		
Zimi	145,50	163,20
Ljeti	298,50	334,26

Područje odvodnje otpadnih voda

U gradu Korčuli postoje prvi počeci izgradnje kanalizacijske mreže još u Srednjem vijeku. Danas postoji izgrađena kanalizacijska mreža s glavnim sakupljačima. Izgrađena su dva kanalizacijska sustava i to:

- Grad koji obuhvaća zapadno područje do zaljeva Luka, te
- Dominče koja obuhvaća novo naselje na istočnom području.

Navedenim sustavima otpadne vode se nepročišćene ispuštaju u obalno more Pelješkog kanala. Održavanje i pogon postojeće kanalizacijske mreže obavlja Javno komunalno poduzeće "Hober".

Početak sedamdesetih izgrađen je najprije sakupljač Sv. Nikole uz obalu do kraja obale ispod kule Kerjan. Na tom mjestu izgrađena je crna stanica, kojom su prihvaćene i otpadne vode sakupljača s istočne strane grada. Crnom stanicom CS Grad su se potiskivale nepročišćene otpadne vode u Pelješki kanal "podmorskim ispustom" duljine 300 m, na dubinu 40 m. U zapadnom dijelu grada Korčule još je izgrađen sakupljač Borak s pripadajućim crnim stanicama CS Hoteli (priključeni su svi hoteli), CS Obala. Na Borak je priključena i marina "Korčula". Jedino nije priključen restoran Liburna, te su te vode onečišćavale more.

Krajem sedamdesetih je izgrađen prvi veći sakupljač istočnog dijela grada i to na potezu od tadašnje vojarnje do brodogradilišta. Izveden je i vrlo kratki ispust na samom ulazu u kanal Ježevica. Kako ovaj ispust nije bio izgrađen po pravilima struke, to su otpadne vode onečišćavale dio kanala Ježevica. Na sakupljač Dominče

kasnije su priključene zgrade Doma zdravlja posredstvom CS, isto kao i hotel Bon-Repos, te se donekle zaštitilo more u uvali Luka.

Izgradnjom sakupljača u zapadnom dijelu grada postavljeni su temelji za konačno rješenje svih otpadnih voda zapadnog dijela grada.

U istočnom dijelu grada stanje je slabije, prvenstveno radi neizgrađenog odgovarajućeg podmorskog ispusta, a i zbog nedovoljno razvijene kanalizacijske mreže.

Na kanalizacijsku mrežu nisu priključene još zgrade u predjelu Sv. Antun, zatim na Solinama i uz obalu Ježevica. Izvan kanalizacijskih sustava još su predjeli Strečica i Luka. U uvali Luka stambene zgrade ispuštaju otpadne vode ili procjeđivanjem kroz septičke jame u tlo ili direktno u more. Ovdje se opažaju promjene kakvoće mora zbog plitkoće uvale. U uvali Strečica stanje je nešto bolje zbog otvorenosti uvale.

Prikaz je dan na grafičkom listu br. 2e: *“Infrastrukturni sustavi – vodnogospodarski sustav - odvodnja otpadnih voda te obrada, skladištenje i odlaganje otpada”*.

Bujice i lokve

U Gradu nema stalnih vodotoka, a nema niti većih problema s bujicama. Najveća bujica nalazi se na dijelu između Općine Blato i Grada Korčule u vrlo rijetko nastanjenom dijelu Grada, u vododerini prema uvali Babina. Nekoliko bujica ima i na južnim, pučinskim obroncima Grada. Interesan je veliki broj lokava koje su označene na grafičkom listu br.: 2e: *“Infrastrukturni sustavi – vodnogospodarski sustav - odvodnja otpadnih voda te obrada, skladištenje i odlaganje otpada”*.

1.1.4.8.5. Postupanje s otpadom

U Grad svoj kruti otpad odvozi u Općinu Lumbarda na lokaciju “Kokojevica”. Deponij je nedostatan opremljen, lokacija je nepovoljna, smeće se uništava spaljivanjem, što predstavlja opasnost od požara, koji i nisu rijetki osobito u ljetnoj sezoni. Na deponij se organizirano odvoze otpaci naselja Korčule, Lumbarde, Račišća i Žrnova. U najnovije vrijeme poduzete su mjere za uređenje deponija: izgrađena je ograda, koja je u međuvremenu većim dijelom uništena, uvedena je čuvarska služba i protupožarne mjere, osiguran je stroj za zatrpavanje zemljom, koji međutim samo razgrće otpad. Uglavnom, deponij je u vrlo lošem stanju.

1.1.4.9. Mogućnosti i ograničenja prostornog razvoja i uređenja

Iako prirodni potencijal Grada karakterizira razmjerno oskudan potencijal sirovinskih resursa (samo nešto kamena), veliko bogatstvo prirodnih uvjeta, klima, more, obala, reljef, vegetacija zajedno s naslijeđenim materijalnim i kulturnim svojstvenostima i dobrima, pruža izrazito pogodan temelj za daljnji razvoj Grada, posebno određenih vrsta djelatnosti. Svaki od navedenih čimbenika različito djeluje na pojedine vrste djelatnosti i njihove mogućnosti razvoja, iako neki od njih kumulativno utječu i na više djelatnosti i simultano potiču njihov razvoj.

1.1.4.9.1. *Mogućnosti i ograničenja u odnosu na gospodarski razvoj*

Na temelju izrađene analize trenutnog gospodarskog stanja u Gradu te dosad stvorenih preduvjeta za daljnji gospodarski razvoj mogu se razložiti slijedeće mogućnosti, ciljevi i ograničenja gospodarskog razvoja od interesa za cjelokupni održivi razvitak Grada i poboljšani društveni standard.

Razvojne mogućnosti i prednosti

U odnosu na to da se Korčula kao mjesto nalazi smješteno na otoku i jednom od najvećih otoka, gospodarski najrazvijenijem i demografski visoko naseljenom, daje određene razvojne prednosti i mogućnosti.

Iz navedenog može se zaključiti, da je sam geografski položaj u blizini emitivnih turističkih zemalja i potencijalnih tržišta otočnih poljoprivrednih proizvoda, jedna od mogućnosti i prednosti u određivanju i koncipiranju budućeg razvoja. Povoljna klima u svim godišnjim dobima, omogućuju duže vegetacijsko razdoblje i brže sazrijevanje određenih poljoprivrednih kultura. Tome treba dodati privlačnost ovakvih područja za turiste.

Razvedenost obale i cjelokupni krajobraz, pored povoljne klime, također tvori privlačne uvjete za turiste. Relativna čistoća okoliša, koja još uvijek nije ugrožena velikim onečišćenjem i zagađenjem mora, također stvara značajnu prednost osobito u turističkom razvoju, dok s druge strane obradive poljoprivredne površine, gdje se koriste značajno manje količine umjetnog gnojiva i kemijskih sredstava za zaštitu, osobito pogoduju u razvoju ekološke poljoprivrede i proizvodnje zdrave hrane.

Jedna od prednosti ovakve destinacije jest i, uglavnom, idealno usuglašavanje zahtjeva za ekonomskim i ekološkim održivim razvojem u turizmu i poljoprivredi kao osnovnim gospodarskim i komplementarnim djelatnostima s traženim sadržajima podređenim bogatijim gostima u odnosu na masovni turizam nekontroliranih razmjera. Prednost dosadašnje, a i buduće poljoprivredne proizvodnje proizlazi iz njezine strukture, prvenstveno orijentirane na uzgoju vinove loze s čuvenim vinima "Pošip", ili "Grk" u Lombardi, maslinarstvu s dokazanim i kvalitetnim proizvodom maslinovim uljem, a i povrtlarskim kulturama koje mogu agrumima dopunjavati osnovnu poljodjelsku orijentaciju.

Naprijed navedene prednosti i raspoloživi ostali prirodni resursi te relativno stabilna demografska slika i struktura, što je predmet obrade u posebnoj analizi, u svakom slučaju predodređuju i stvaraju mogućnosti za budući ubrzani gospodarski razvoj prvenstveno orijentiran na:

- razvoju turizma i ugostiteljstva,
- razvoju poljoprivrede kao komplementarne djelatnosti turizmu, a i šire,
- razvoju prometa što slijedi iz prethodnog, ali razvoj prometa potiče i relativno povoljan geoprometni položaj Korčule u okviru otoka,
- razvoju administrativnih i određenih uslužnih djelatnosti s naglaskom na visoko učešće ljudskih potencijala izraženo kroz stručnu naobrazbu
- razvoju malog poduzetništva i obiteljskog gospodarstva u obrtničkim zanimanjima u ovisnosti o raspoloživim sirovinama i interesima lokalnog stanovništva.

Ograničenja gospodarskog razvoja

Pored istaknutih prednosti i mogućnosti gospodarskog razvoja temeljenih prvenstveno na izraženim prednostima, postoje i određeni ograničavajući činitelji za ubrzani i željeni gospodarski razvoj.

Jedan od ograničavajućih činitelja za razvoj poljoprivrede, pored već iznesenih prednosti, u svakom slučaju je i propusnost tla gdje unatoč određenim količinama padalina, uslijed nepostojanja stalnog dotoka vode, u

određenim se najznačajnijim godišnjim periodima osjeti nedostatak vode. Jedno od ograničenja za razvoj poljoprivrede, osim u malim poljima, jest i krševitost terena i njegova topografija. Jedan od kratkoročnih činitelja ograničavajućeg razvoja poljoprivrede, iako se na ovom planu u posljednjih desetak godina dosta napravilo, svakako su i djelomično još uvijek zapušteni, neuređeni i neodržavani poljski putevi, koji se uz malu investiciju i u kraćem vremenskom periodu mogu osposobiti i učiniti dostupnim za poljoprivrednu mehanizaciju.

Nedovoljno izgrađena cestovna infrastruktura i prometna povezanost s kopnom, većim centrima, bolje rečeno prometna izoliranost u sadašnjem trenutku osobito se nepovoljno odražava na uvjete nabavke sirovina, skuplje nabave opterećene prijevozom što generira skuplje uvjete života, a time povratno, zasad, nepovoljno utječe i na razvitak turizma, poljoprivrede, snažnije industrije i ostalih gospodarskih grana, koje postoje u ovom trenutku na području Grada.

Još uvijek do kraja neriješeno zbrinjavanje otpadnih voda, koji poslovi su ulaganjem države i ulaganjima hotelske privrede zasad zadovoljavajući, ali ukoliko se ne realizira cjelokupni projekt rješavanja otpadnih voda, barem u fazama, u budućnosti bi i ovo moglo biti jedan od ograničavajućih činitelja osobito u razvoju turizma.

Zasad još uvijek nepostojanje kvalitetnog rješenja zbrinjavanja krutog otpada i stvaranje ekološke mrlje u blizini raspoloživih prirodnih resursa za razvoj poljoprivrede i turizma također, ukoliko se ne riješi na kvalitetan način i jedinstveno za cijelo područje otoka, može predstavljati ograničenje u budućem razvoju.

U ovom trenutku, značajni ograničavajući činitelj u razvoju poljoprivrede jest nesređeni katastar i zemljišnoknjižno stanje većine posjeda poljoprivrednog zemljišta te zgrada i građevinskog zemljišta. Time se usporavaju, a uz određene administrativne zapreke i duge procese dobivanja dozvola i ostalih "papira" čak i onemogućavaju izgledna i očekivana ulaganja.

I na kraju, jedan od važnih činitelja potencijalno bržeg gospodarskog razvoja jest još uvijek relativno povoljan udio radnoaktivnog stanovništva mlađe životne dobi, osobito u odnosu na slične otočne destinacije, koji otvaranjem radnih perspektiva u Gradu treba iskoristiti.

Imajući u vidu postojeću razvijenost gospodarstva i svojstvenosti prirodnih potencijala za razvoj, može se ustvrditi da su mogućnosti gospodarskog razvoja prilično velike i raznolike te da upućuju na daljnje razvijanje turizma, poboljšavanjem njegove kvalitete i strukture, industrije osobito servisa i usluga, administrativnih usluga, prometnih usluga i konačno poljodjelstva, koje bi trebalo razvijati ne samo na kulturi vinove loze, već i masline.

Geoprometni položaj otoka Korčule i Grada Korčule utjecao je da Vlada RH pristupi donošenju akata za razvoj naših otoka. Razvoj avioprometa i izgradnja aerodroma u Brni djelomično će ublažiti prometnu izoliranost, možda će i potaknuti kvalitetniji turistički razvoj.

Razvoj pomorskog prometa promatran treba promatrati kroz mogućnosti izgradnje marine visoke uslužnosti u akvatoriju između otoka Badije, Vrnika i kopna. Na prostoru današnjeg brodogradilišta u Dominčama može se dati visoka usluga servisa i zimovanja za cijelo područje županije, a sve promatramo kroz mogućnosti koje može pružiti otok Badija u turističkom smještajnom smislu. Mogućnost zadovoljavanja potreba pitkom vodom iz vodovodnog sustava NPKL treba do kraja iskoristiti potpunom izgradnjom sustava vodoopskrbe što se i planira. Treba riješiti i problem otpadnih voda izgradnjom kanalizacionog sustava što se također planira dovršiti U pogledu elektroopskrbe, neophodno je povezivanje 110 kV dalekovodom transformatorskih stanica u Blatu i Stonu, te izgradnja 110/30 kV transformatorske stanice u blizini Korčule, čime bi se osigurala kvalitetna elektroopskrba Grada, ali i šire cijelog otoka. Do potpune realizacije zacrtanih infrastrukturnih planova, infrastruktura može biti ograničavajući čimbenik razvoja.

1.1.4.9.2. Mogućnosti i ograničenja u odnosu na demografski razvoj

U zadnjem desetgodišnjem periodu (1981/1991 godina) dolazi do određene demografske stabilizacije, dapače čak i rasta. Obzirom da se može pretpostaviti da će se uvjeti života poboljšati, što je i do sada bio značajan čimbenik rasta stanovništva, vjerojatno je da će se utvrđeni trend rasta populacije Grada nastaviti i u budućnosti.

U skladu s rečenim bilo bi dobro, a može se i očekivati, poboljšanje strukture demografskih svojstvenosti populacije. Važno bi bilo da rastu doprinosi vitalne, radno sposobne i izobražene populacije Grada, a ne da se povećava broj starijih doseljenika, iako će se proces starenja populacije nastaviti što je općenito trend u svijetu, pa i kod nas. Važno bi također bilo da se poboljša struktura stanovništva prema aktivnostima.

Sve govori o stanovništvu kao ograničavajućem čimbeniku razvoja te potrebi stimuliranja poboljšanja njegove strukture uz zadržavanje postojećeg rasta. U domeni demografskog razvoja samo vitalna, radno sposobna i izobražena populacije može potaknuti ozbiljan razvoj, **koji rješenja Plana moraju prostorno omogućiti.**

1.1.4.9.3. Mogućnosti i ograničenja u odnosu na prostorno-krajobrazne i prirodne vrijednosti

Korčulanski arhipelag na čelu s otokom Badija, šumom prekrivene površine Grada, južna pučinska obala otoka, sjeverna razvedena obala pojedinačni elementi prirodnih dobara kao šuma hober npr., kultivirani poljodjelski krajobrazi kraških polja, terasasti vinogradi Žrnova i Račišća, još ne devastirane uvale južne obale i brojne plaže prepoznatljive su prirodne i krajobrazne vrijednosti, koje čine ovaj kraj osobitim u odnosu na ostala područja otoka Korčule. Posebnost je izražena u izmjenama prirodnih i kultiviranih segmenata, njihovom stapanju u jednu cjelovitu sliku, naglašavajući identitet prostora.

Stoga, u prostornom razvoju Grada treba uzeti u obzir ove vrijednosti i ugraditi ih u rješenje.

Na području Grada treba očuvati postojeće šumske komplekse. Šume se ne mogu krčiti radi izgradnje niti se može graditi na potencijalnim šumskim staništima (garig).

1.1.4.9.4. Mogućnosti i ograničenja u odnosu na kulturno-povijesne cjeline i građevine

Termini "ograničenja" i "moćnosti" u ovom naslovu što je propisan, zorno oslikavaju odnos današnjeg društva spram baštine i njene zaštite (ispada da je kočnica razvoju!!!). Baš suprotno bogatstvo kulturnih dobara kojima obiluje Grad Korčula otvara široke mogućnosti gospodarskog turističkog razvoja Grada kroz adekvatno čuvanje tih dobara i njihovu korektnu prezentaciju. Izuzetno važno bi bilo sačuvati elemente *kulturnog krajobraza*. To se odnosi na većinu gabarita povijesnih naselja potpuno sraslih sa reljefom krajobraza. A u tu svrhu osim ostavljanja slobodnih prostornih zona s mediteranskim raslinjem na njihovim rubovima, što je posebice izraženo u slučaju Konštar, nužan je nadzor nad unutrašnjom gustoćom izgradnje. Ona ne bi smjela nadići svoje povijesne razmjere kako bi se održao sustav vrtova i stambenih i gospodarskih zgrada kao osobina i osobitosti tradicijskog *kulturnog krajobraznoga* nasljeđa.

Obzirom na svojstvenosti prostora, posebno za prostore gdje već postoji izgradnja, može se općenito kazati da postoje mogućnosti razvoja u okvirima predviđenog rasta. To osobito vrijedi zbog činjenice da je postojeća izgrađenost razmjerno rijetka i da se stambena izgradnja u velikom dijelu može odvijati popunjavanjem postojećih naselja, odnosno postojećih građevinskih područja. Pri tome svakako treba razlikovati nova naselja odnosno nove dijelove naselja, od starih tradicijskih dijelova, jednim dijelom i zaštićenih, jer između njih postoje značajne razlike u pogledu izgradnje i mogućnosti širenja.

Postoje značajna ograničenja o kojima bi trebalo voditi računa, a to su morska obala, ceste i infrastrukturni sustavi, poljoprivredne površine, šume, zaštićeni objekti i područja. U većem dijelu naseljenog područja treba stimulirati zaokruživanje naselja u jednu oblikovnu cjelinu, usprkos danas prisutne tendencije longitudinalnog širenja naselja, bilo uz morsku obalu, bilo duž prometnica, što je i neracionalno i vrlo štetno s aspekta zaštite krajobraza.